

Toespraak congres Samen Weerbaar

Arnhem, 7 december 2017

Dames en heren, goedemiddag.

Ook ik heet u van harte welkom in ons vernieuwde Huis der Provincie.

Door de renovatie en de aansluiting op onze nieuwbouw hiernaast, hebben we het Huis der Provincie twee jaar niet kunnen gebruiken.

Dus ik ben blij dat we u vandaag weer hier kunnen ontvangen voor het congres Samen Weerbaar.

We zijn hier vandaag met mensen uit allerlei geledingen bijeen.

Ik zie burgemeesters, ambtenaren openbare orde en veiligheid, mensen van de politie, van het Openbaar Ministerie, van de Belastingdienst en van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost Nederland.

Dat is heel mooi. Want als er één ding duidelijk is bij ondermijnende criminaliteit, dan is het dat we die alleen met een gezamenlijke aanpak kunnen bestrijden.

In het regeerakkoord van het nieuwe kabinet staat niet voor niets dat het zorgen voor een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving een kerntaak is van dé overheid.

Kortom: een taak voor ons allen.

Twee weken geleden vond hier het Kenniscafé van Legal Valley plaats. Dat ging ook over ondermijning en een weerbare overheid.

Lector en hoogleraar Emile Kolthoff gaf bij die gelegenheid de volgende definitie:

'Ondermijnende criminaliteit is de ontwrichting van maatschappelijke structuren en fundamenten.'

Matchfixing in tennis- en voetbalwedstrijden, frauderen met het persoonsgebonden budget, wetenschapsfraude, drugscriminaliteit en corruptie zijn allemaal voorbeelden van ondermijnende criminaliteit.

Ondermijning heeft vele verschijningsvormen.

In de provincie Gelderland gaat het bijvoorbeeld om leegstaande stallen en gierkelders in de Achterhoek, waar criminelen graag een illegaal drugslab in zouden vestigen.

Van de gemeente Maasdriel weet ik dat er nog weleens drugsafval in het buitengebied van de Bommelerwaard wordt gedumpt.

En op de Veluwe hebben we vakantieparken, waarvan een aantal wordt gebruikt als uitvalsbasis voor criminele activiteiten, en wordt bevolkt door illegale prostituees.

Burgemeester Henk Lambooy van Putten is de trekker van het programma *Vitale vakantieparken op de Noord-Veluwe*, waarin wordt samengewerkt met de provincie.

Het gaat in grote lijnen om:

- herstructurering van het aanbod aan recreatieparken;
- herbestemming van de parken waarbij een duurzame recreatieve exploitatie niet meer mogelijk is;
- en het voorkomen en bestrijden van overlast en criminele activiteiten op de parken.

Daarbij moeten we denken aan drugshandel, witwaspraktijken, vastgoedfraude, arbeidsuitbuiting, en prostitutie en mensenhandel.

Handhaving van overtredingen en criminele activiteiten blijft belangrijk. Maar de inzet op de lange termijn zijn vakantieparken waar het goed toeven is, met als positief doel: de *Veluwe op één* als toeristische bestemming in Nederland.

Dat moeten we voor ogen houden.

Zoals ik eerder zei: het bestrijden van ondermijning is een taak van ons allen.

En wat kan de provincie Gelderland daar in doen?

Ik zie de rol van de provincie vooral als een verbindende en innoverende.

In mei van dit jaar zijn we begonnen met het programma *Weerbare Overheid*.

Het programma is gebaseerd op drie pijlers:

- De kracht van samenwerkingspartners;
- Integriteit en weerbaarheid; en
- De eigen beleidskracht van de provincie.

Het bestrijden van ondermijnende criminaliteit heeft de meeste kans van slagen, als we de **krachten van de verschillende organisaties** bundelen.

De provincie stimuleert dit op verschillende manieren:

Wij stimuleren de Gelderse gemeenten en het RIEC bijvoorbeeld lokale ondernijningsbeelden te maken.

Al die ondernijningsbeelden samen geven ons een goed beeld van ondernijning in de provincie Gelderland.

Een ander mooi voorbeeld is het project waarin de omgevingsdienst Rivierenland, de politie en het RIEC samen een bestuurlijke en strafrechtelijke analyse van drugsgelateerde criminaliteit in Gelderland-Zuid gaan maken.

Zo'n gezamenlijke analyse tussen een omgevingsdienst en de politie is een noviteit. In elk geval in Gelderland, maar waarschijnlijk ook in Nederland.

Ondernijning en **integriteit** - de tweede pijler onder het programma - liggen in elkaars verlengde.

Wat zwart of wit is, of goed of fout, weten we allemaal wel.

Integriteit gaat vooral ook om het grijze gebied daartussen.

Daar waar publieke verantwoordelijkheden en privé belangen elkaar raken.

Wat ondernijning en integriteit met elkaar gemeen hebben, is dat je erg verrast kunt worden door de situatie als je ermee te maken krijgt.

Zowel ondernijning als integriteitskwesies kunnen een verlamdend effect hebben, wanneer je ermee geconfronteerd wordt.

Als commissaris van de Koning heb ik een zorgplicht voor de bestuurlijke integriteit in de provincie, zoals de burgemeester die heeft in de gemeente.

Integriteit is dan ook een vast agendapunt tijdens de gemeentebezoeken die ik afleg.

Maar aandacht voor de integriteit van anderen kan natuurlijk niet zonder aandacht voor de integriteit van je eigen bestuur en organisatie.

Daarom gaan we in beeld brengen hoe het staat met de weerbaarheid van de provinciale organisatie.

En samen met het RIEC gaan we bewustwordingsbijeenkomsten organiseren.

De derde pijler is de **eigen beleidskracht** van de provincie.

De Veluwe werkt vanuit de kwaliteit van natuur, cultuur en landschap aan verbetering van het toeristische aanbod.

Dit is een regionale ontwikkeling waarin we de aanpak van ondermijning kunnen integreren, en de ongewenste verdienmodellen op de vakantieparken kunnen aanpakken.

In het regeerakkoord wordt het beschermen van gebieden als de Veluwe genoemd.

Het nieuwe kabinet werkt aan een Ondernijningswet en Ondernijningsfonds.

De regioburgemeesters hebben een proeve van een wettekst opgesteld voor die Ondernijningswet.

Met hoofdofficier van Justitie John Lucas heb ik besproken dat het goed zou zijn ook vanuit Oost-Nederland een inbreng te leveren voor deze wet.

Hier in Legal Valley hebben we immers heel veel deskundigheid en denkkraft bij elkaar.

Verder wil de regering eenmalig 100 miljoen euro in een ondermijningsfonds storten, om de aanpak van ondermijning te kunnen intensiveren.

Bij onze samenwerkingspartners bemerken we nog weleens onduidelijkheid over de rol van de provincie.

Ik kan niet genoeg benadrukken dat de provincie, en ik als rijksheer, op geen enkele manier in bestaande gezagsverhoudingen - zoals in de lokale of regionale driehoek - wil treden.

Maar we hebben drie verschillende rollen, die onze bemoeienis met de aanpak van ondermijnende criminaliteit rechtvaardigt:

1. In de eerste plaats is de provincie partner in het RIEC, het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost-Nederland. In deze rol neemt de provincie deel aan de stuurgroep van het RIEC, en werken we mee aan concrete casussen van ondermijnende criminaliteit.
2. In de tweede plaats heb ik als rijksheer een zorgplicht voor de bestuurlijke integriteit bij de Gelderse gemeenten.
3. Onze derde rol is die van de provincie als middenbestuur. De provincie heeft zeven kerntaken, onder andere op het gebied

van ruimtelijke ordening, milieu, natuurbeheer, mobiliteit, economie, cultuur en de kwaliteit van het openbaar bestuur in de provincie.

We zijn partner bij de aanpak van maatschappelijke opgaven die voortkomen uit onze kerntaken.

De gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 bieden de georganiseerde misdaad kansen om door te dringen tot in gemeentebesturen.

Partijen hebben moeite kandidaten voor op hun kieslijst te vinden, en zijn dus blij met mensen die zich spontaan aanmelden.

Een stevige aanpak van ondermijning kent echter ook een keerzijde: intimidatie en bedreiging van lokale bestuurders.

Vanuit Brabant, maar ook uit Gelderland en Overijssel kennen we voorbeelden van burgemeesters die bedreigd zijn, burgemeesters die zelfs moesten onderduiken, of die thuis bewaakt moesten worden.

Dit heeft alles te maken met de veranderende rol van de burgemeester.

We zien dat het takenpakket van de burgemeester op het gebied van openbare orde en veiligheid behoorlijk is gegroeid de laatste jaren.

De burgemeester is een heuse *crime fighter* geworden.

Onder de noemer van ondermijning pakt de burgemeester tegenwoordig de meest uiteenlopende strafbare feiten aan. Witwassen, fraude, zware mishandeling, beroving en - niet te vergeten - drugscriminaliteit.

De burgemeester kan als het gezicht van de gemeente, of van de overheid die hen dwarszit, recht tegenover zware criminelen komen te staan.

Wordt er bij de selectie van burgemeesters voldoende rekening gehouden met deze taken, en zijn burgemeesters er ook voor toegerust?

Anders dan een officier van justitie bij het OM, opereert een burgemeester niet anoniem. Vaak fungeert hij als boegbeeld. Onder zijn besluiten staat echter niet alleen zijn naam, maar ook die van de gemandateerde ambtenaar.

Van beide is veel bekend, onder meer waar ze wonen.

En dat is bijna altijd dicht in de buurt van degenen die ze proberen de voet dwars te zetten.

In opdracht van Gedeputeerde Staten heeft Herman Kaiser, de oud-burgemeester van Arnhem, een verkenning gedaan naar de wenselijkheid en de mogelijkheid een Veiligheidscentrum op te zetten. In januari zullen we er in de Statencommissie verder over spreken.

Uit de vele interviews die de heer Kaiser heeft gehouden, komt naar voren dat er onder de samenwerkingspartners geen draagvlak voor is. Het RIEC fungeert zoals je van een Veiligheidscentrum zou willen, alleen heeft het niet de robuuste financiële basis die we het zouden gunnen.

Uit de verkenning blijkt wel opnieuw het belang van samenwerken, ook met partners aan wie je wellicht niet meteen zou denken.

Zo heb ik in november gesproken met mensen uit de vastgoedwereld, met makelaars en notarissen.

Daar kwam een casus ter sprake van een niet nader te noemen gemeente.

Het gemeentebestuur wist dat het zaken deed met een onbetrouwbare partner, maar besloot toch met deze partij in zee te gaan.

Als stuurlied aan wal is het gemakkelijk te zeggen 'dat doe je toch niet!'. Het leverde de gemeente echter geld op, en voorkwam bovendien dat de gemeente veel moest afboeken op haar grondpositie.

De provincie doet bij aanbestedingen, subsidieaanvragen en milieuvergunningen onderzoek op basis van de Wet Bibob, Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur.

Vanaf 1 januari gaat de provincie Gelderland dat ook doen bij vastgoedtransacties.

Nu gemeenten overbodige bedrijfslocaties verkopen, vaak aan particuliere partijen, zou ik hen met klem willen adviseren ook gemeentelijke vastgoedtransacties te toetsen bij het landelijk bureau Bibob.

Met deze oproep kom ik aan het eind van mijn verhaal.

Ik wens u een goed congres. Dankuwel.